

Sygn. akt I CSK 226/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 stycznia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Jan Górowski

Protokolant Beata Rogalska

w sprawie z powództwa P.A.R.P.

przeciwko J.P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 19 stycznia 2018 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego w W.

z dnia 19 sierpnia 2016 r., sygn. akt VI ACa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w W. do ponownego rozpoznania, pozostawiając
temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 4 grudnia 2014 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił powództwo P.A.R.P. w W. skierowane przeciwko pozwanemu J.P. o zapłatę kwoty 296 437 złotych z odsetkami ustawowymi.

Sąd Okręgowy ustalił, że strony w dniu 19 maja 2010 r. zawarły umowę o dofinansowanie projektu „Stworzenie internetowego serwisu umożliwiającego tworzenie kampanii rekrutacyjnych i zarządzanie procesem rekrutacji”. Pozwany zaczął realizować umowę a powódka wypłaciła mu zaliczkowo 227000 złotych. Dnia 30 grudnia 2010 r. pozwany wystąpił o płatność rozliczającą pierwszy etap. Działająca w imieniu powódki R... I... F (R.I.F.) zwróciła się do pozwanego o przedstawienie dodatkowych dokumentów i wyjaśnień, w tym, dostarczenia wyników usług promocyjnych, za które zostały wystawione faktury [...] oraz [...], oraz o ponowne dostarczenie tych faktur. W dniu 3 lutego 2011 r. R.I.F. dokonała kontroli doraźnej u pozwanego stwierdzając nieprawidłowości. Jedną z nich dotyczyła wymienionych faktur, które zostały wystawione bez faktycznego wykonania usługi. Inne odnosiły się do braku dokumentacji pracowniczej i listy obecności. Powódka zarzucała też brak poinformowania o przesunięciu terminu wykonania pierwszego etapu projektu. W piśmie z dnia 28 czerwca 2011 r. powód oświadczył pozwanemu, iż z powodu naruszenia warunków umowy, rozwiązuje umowę ze skutkiem natychmiastowym wzywając jednocześnie do zwrotu wypłaconego dofinansowania. W uzasadnieniu wypowiedzenia powódka wskazała, że do rozliczenia wniosku o płatność pozwany przedstawił faktury o numerach [...] i [...] związane z promocją projektu, które zostały wystawione bez wykonania faktycznej usługi. Pozwany w piśmie z dnia 27 lipca 2010 r. uznał wypowiedzenie umowy za bezskuteczne i domagał się dalszej zapłaty z tytułu finansowania projektu.

Na podstawie tych ustaleń, Sąd pierwszej instancji uznał powództwo za niezasadne, bowiem nie istniały przyczyny rozwiązania umowy a nadto nie mogły one stanowić realnej podstawy rozwiązania umowy. Taką przyczyną mogło być zgodnie z § 13 ust. 3 pkt 7 d i h umowy przedstawienie fałszywych i niepełnych oświadczeń lub dokumentów oraz gdy beneficjent przedstawi wniosek o płatność

lub dokumenty stanowiące załączniki do wniosku, w których podane informacje nie odpowiadają stanowi faktycznemu. Dokonując wykładni postanowień umowy Sąd pierwszej instancji uznał, że brak informacji o konieczności wprowadzenia zmian do umowy w zakresie zmiany terminu realizacji projektu nie mógł prowadzić do rozwiązania umowy albowiem nie oznacza to podania informacji nieodpowiadających stanowi faktycznemu. Analizując formularz wniosku o płatność oraz pismo instruktarzowe dla beneficjentów dotyczące sposobu wypełnienia wniosku Sąd zwrócił uwagę, że w poszczególnych rubrykach wniosku wyraźnie jest mowa o wykazaniu jedynie wielkości poniesionych wydatków. Nie wymaga się w nich aby wydatki obejmowały usługi zrealizowane przed złożeniem wniosku o dofinansowanie. Ponadto według Sądu, jeśli były wątpliwości, czy pozwany może ubiegać się o płatność czynności, za które zapłacił ale nie zostały one jeszcze wykonane, to wówczas powódka powinna w pierwszej kolejności dążyć do weryfikacji wniosku celem usunięcia dostrzeżonych nieprawidłowości a okoliczności te również nie uprawniały do rozwiązania umowy. Powód powinien dążyć do osiągnięcia celu umowy tym bardziej, kiedy pozwanemu zależało na kontynuowaniu umowy i jedynie część (jedna usługa) nie została wykonana zgodnie z oświadczeniem pozwanego. Jednocześnie nie było przeszkód, aby powódka odmówiła wypłaty wyłącznie wydatków, które dotyczyły one płatności pośredniej i było możliwe zrealizowanie usług promocyjnych w późniejszym etapie.

Powodowa Agencja wniosła apelację od wyroku Sądu pierwszej instancji, którą Sąd Apelacyjny w W. wyrokiem z dnia 19 sierpnia 2016 r. oddalił całości.

Oceniając w pierwszej kolejności podniesione w apelacji zarzuty naruszenia prawa procesowego tj. art. 328 § 2 i 233 k.p.c. Sąd Apelacyjny podzielając stanowisko powódki wskazał, że nie był sporny w sprawie fakt niezrealizowania części prac objętych wnioskiem o płatność, dotyczących usług promocyjnych, za które wystawiono faktury nr [...] i [...] opłacone przez pozwanego. W dalszej części uzasadnienia, w ramach oceny materialnej podstawy rozstrzygnięcia, Sąd ponownie odniósł się do tych samych okoliczności stwierdzając, że: „W rozpoznawanej sprawie faktycznie wniosek o płatność pośrednią złożony przez pozwanego w przedmiocie rozliczenia zaliczki, dotyczył płatności za usługi

promocyjne, które nie zostały faktycznie wykonane a ich realizacja została przesunięta na późniejszy okres, a sam fakt wykonania tej usługi nie był sporny, co potwierdził pozwany oraz świadek (wykonawca usługi)". Sąd Apelacyjny uznał, że nie było podstaw do rozwiązania umowy za pozwanym ze skutkiem natychmiastowym bowiem nie zostało wykazane, że powołane w oświadczeniu uchybienia pozwanego skutkowały niemożnością lub niecelowością dalszej realizacji umowy, w szczególności, że projekt był w dalszej części realizowany przez pozwanego a także istniała możliwość wezwania pozwanego do poprawienia wniosku pod rygorem odrzucenia w części objętej brakami i wadami.

Powodowa Agencja wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego. Zarzuciła w niej naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. przez przyjęcie za własne ustaleń poczynionych w pierwszej instancji pomimo braku wskazania dowodów, na których oparł się Sąd pierwszej instancji rozstrzygając o oddaleniu powództwa, jak i przyczyn, dla których odmówił wiarygodności i mocy dowodowej innym dowodom uznając, że uchybienia te stanowią jedynie pewną lakoniczność uzasadnienia wyroku Sądu pierwszej instancji, co doprowadziło do uznania, że sporna usługa promocyjna została wykonana. Poza tym powódka zarzuciła naruszenie art. 65 § 2 k.c. w związku z wskazanymi w skardze postanowieniami umowy przez pominięcie, jaki był zgodny zamiar stron umowy i jej cel i przyjęcie, że umowa o dofinansowanie może być rozumiana, jako umowa, która jest związana wyłącznie z wydatkowaniem przekazanych środków bez zrealizowania usługi, w sytuacji, gdy umowa i jej integralne załączniki jednoznacznie wskazują, że jest ona uwarunkowana realizacją zakresu rzeczowo-finansowego w danym etapie.

Na tych podstawach powódka wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie temu Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty przez uwzględnienie powództwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej mogą być naruszenia przepisów postępowania, jeżeli mogły one mieć istotny wpływ na wynik sprawy. W ugruntowanym stanowisku Sądu Najwyższego zarzut naruszenia art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., podniesiony w ramach drugiej podstawy

kasacyjnej, może być uwzględniony wyjątkowo z tej przyczyny, że określa on elementy uzasadnienia wyroku, które jest sporządzane już po wydaniu orzeczenia. Z tej przyczyny naruszenie tego przepisu nie ma zazwyczaj istotnego wpływu na wynik postępowania. Mimo to zarzut naruszenia tego przepisu może być wyjątkowo uwzględniony w postępowaniu kasacyjnym, w szczególności wówczas, gdy treść uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia jest do tego stopnia wadliwa, że nie jest możliwe przeprowadzenie jego poprawnej kontroli przez Sąd Najwyższy (por. m.in. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 1999 r., III CKN 460/98, OSNC 2000, nr 5, poz. 100, z dnia 25 października 2000 r., IV CKN 142/00, z dnia 13 czerwca 2000 r., V CKN 69/00 - nie publ.).

W przedmiotowej sprawie zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia ma to, czy usługi promocyjne, których dotyczyły faktury nr [...] i [...] wystawione przez pozwanego i przez niego opłacone zostały rzeczywiście wykonane w ramach umowy o realizację projektu. Okoliczność ta jest istotna zarówno w kontekście skuteczności rozwiązania umowy jak i jego zakresu. Tymczasem przytoczone wyżej pisemne motywy zaskarżonego skargą kasacyjną wyroku zawierają sprzeczne ze sobą stwierdzenia dotyczące tych okoliczności faktycznych, a sprzeczności tych nie da się sensownie i logicznie usprawiedliwić. Jest to wystarczająca przyczyna stwierdzenia naruszenia wymagań zawartych w art. 328 § 2 k.p.c. albowiem nie można stwierdzić, które ze sprzecznych okoliczności stanowiły faktyczną podstawę rozstrzygnięcia i w jaki sposób zostały ustalone. Trzeba też dodać, że nie były to okoliczności bezsporne, czy też przyznane przez powodową Agencję, która w toku postępowania kwestionowała wykonanie usług promocyjnych objętych fakturami [...] i [...]. Wadliwość wskazania podstawy faktycznej wyrokowania przez Sąd drugiej instancji pozbawia Sąd Najwyższy możliwości kontroli zaskarżonego wyroku w granicach zaskarżenia i w granicach drugiej podstawy skargi kasacyjnej obejmującej zarzuty naruszenia prawa materialnego.

Celowe jest jednak wskazanie, że podstawą skargi kasacyjnej może być jedynie naruszenie przepisu prawa objętego katalogiem źródeł prawa (aktów normatywnych) powszechnie obowiązujących w rozumieniu art. 87 Konstytucji RP. Te kryteria spełnia jedynie art. 65 § 2 k.c. jako norma ustawowa

oceniana w ramach podstawy kasacyjnej wymienionej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. Wykładnia ustalonego oświadczenia woli przy zastosowaniu zawartych w tej normie dyrektyw wykładni oświadczeń woli, należy do kwestii prawnych i podlega kontroli kasacyjnej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 2004 r., II CK 116/03, nie publ.; z dnia 22 czerwca 2006 r., V CSK 70/06, OSNC 2007 Nr 1, poz. 16).

Dyrektywy interpretacyjne zawarte w art. 65 k.c. odnoszą się zarówno do wszystkich kategorii czynności prawnych (§ 1), jak i wyłącznie do umów (§ 2). Konsekwencją tego unormowania jest konieczność dokonania wykładni umów na trzech poziomach, tj. ustalenia literalnego brzmienia umowy, ustalenia treści oświadczeń woli przy zastosowaniu reguł określonych w art. 65 § 1 k.c. oraz ustalenie sensu złożonych oświadczeń woli poprzez odwołanie się do zgodnego zamiaru stron i celu umowy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2011 r., V CSK 204/10, nie publ.). W judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że nie jest konieczne aby był to cel uzgodniony przez strony, wystarcza - przez analogię do art. 491 § 2, art. 492 i art. 493 k.c. - cel zamierzony przez jedną stronę, który jest wiadomy drugiej (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 11 września 1997 r., III CZP 39/97, OSNC 1997, Nr 12, poz. 191 a także wyroki z dnia 8 października 2004 r., V CK 670/03 (OSNC 2005, Nr 9, poz. 162 oraz z dnia 5 listopada 2014 r., III CSK 320/13, nie publ.). Okoliczność tę należy mieć na uwadze w odniesieniu do umów o dofinansowanie ze środków publicznych realizacji projektu, a to pozwala przyjąć, że prawidłowa realizacja umowy zakładała dofinansowanie wydatków poniesionych przez beneficjenta za wykonane elementy projektu. Dlatego tak istotne znaczenie ma to, czy w przedmiotowej sprawie pozwany rzeczywiście zrealizował umówiony projekt.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł jak wyżej.

jw

a.ł